

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА
Факультет філософії та суспільствознавства**

ГУМАНІТАРНИЙ КОРПУС

Випуск 40

**Збірник наукових статей з актуальних проблем
філософії, культурології, історії, психології та педагогіки**

Вінниця
«ТВОРИ»
2021

УДК 159.9+1+37+93](063)
ББК 88я431+87я431+74я431+63я431
Г94

*Рекомендовано до друку Вченою радою Факультету філософії та суспільствознавства
Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол № 12 від 16.06.2021 р.)*

Редакційна колегія:

Герчанівська П.Е. – доктор культурології, професор, завідувач кафедри культурології та інформаційних комунікацій Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв
Глушко Т.П. – доктор філософських наук, професор кафедри філософії факультету філософії та суспільствознавства НПУ імені М.П. Драгоманова, заступник декана з наукової роботи та міжнародних зв'язків
Дичковський С.І. – кандидат педагогічних наук, доцент, директор Інституту практичної культурології та арт-менеджменту Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв
Долинська Л.В. – кандидат психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології факультету філософії та суспільствознавства НПУ імені М.П. Драгоманова, заслужений працівник освіти України
Дробот І.І. – доктор історичних наук, професор, декан факультету філософії та суспільствознавства НПУ імені М.П. Драгоманова, заслужений діяч науки і техніки України
Морозов І.В. – доктор культурології, професор кафедри менеджмента соціокультурної діяльності Білоруського державного університету культури і мистецтв
Меднікова Г.С. – доктор філософських наук, професор кафедри культурології та філософської антропології НПУ імені М.П. Драгоманова
Можейко М.О. – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії та методології гуманітарних наук Білоруського державного університету культури і мистецтв
Політевич О.Е. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інформаційних ресурсів і комунікацій Білоруського державного університету культури і мистецтв
Прихолько Ю.О. – доктор психологічних наук, професор кафедри психології і педагогіки факультету педагогіки та психології НПУ імені М.П. Драгоманова
Синьов В.М. – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, почесний декан факультету спеціальної та інклюзивної освіти НПУ імені М.П. Драгоманова, президент Асоціації корекційних педагогів України
Череповський М. – голова Студентського наукового товариства факультету філософії та суспільствознавства НПУ імені М.П. Драгоманова, студент
Stepaniuk Joanna – Doktor nauk społecznych, Państwowa Uczelnia im. Stefana Batorego w Skierniewicach, Uniwersytet Warszawski

У збірнику подано наукові статті за матеріалами ІХ Міжнародної науково-практичної конференції «Наукові пошуки: актуальні дослідження, теорія та практика» (11 червня 2021 р.), яка відбулась з використанням сервіса відеоконференцій ZOOM.

У працях аспірантів, студентів та молодих вчених з України, Польщі та Білорусі висвітлено актуальні теоретичні та прикладні проблеми психології, філософії, культурології, історії, педагогіки, а також представлено міждисциплінарні пошуки та здобутки.

Рецензенти:

Виткалов С.В. – доктор культурології, професор кафедри культурології та музеєзнавства Рівненського державного гуманітарного університету
Розова Т.В. – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри культурології, мистецтвознавства та філософії культури Одеського національного полтехнічного університету

Упорядники:

Русаків С.С. – кандидат філософських наук, доцент кафедри культурології та філософської антропології НПУ імені М.П. Драгоманова
Можгін Віктор – міжфакультетські кандидатські культурологічні студії, Факультет міжнародних і політичних досліджень, Ягеллонський університет в Кракові

За точність викладених фактів та коректність цитування відповідальність несе автор

Гуманітарний корпус: [збірник наукових статей з актуальних проблем філософії, культурології, психології, педагогіки та історії] – Випуск 40. – Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2021. – 160 с.

ISBN 978-966-949-882-3

УДК 159.9+1+37+93](063)
ББК 88я431+87я431+74я431+63я431

© Автори статей, 2021
© Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, 2021
© Видавництво «ТВОРИ», 2021

ISBN 978-966-949-882-3

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
M.P. DRAHOMANOV NATIONAL UNIVERSITY OF PEDAGOGY
Faculty of Philosophy and Social Science

HUMANITARIAN CORPUS

Issue 40

**Collection of scientific articles on contemporary problems of
philosophy, cultural studies, psychology, pedagogy and history**

Vinnytsia
«TVORY»
2021

Conference proceedings was approved for publication by the Academic Council of the Faculty of Philosophy and Social Sciences of National Pedagogical Drahomanov University on June 16, 2021, protocol № 12

Members of Scientific Board:

P.E. Herchanivska, Doctor of Sciences in Cultural Studies, Professor, Chair of the Department of Cultural Studies and Information Communications of National Academy of Culture and Arts Management
T.P. Hlushko, Doctor of Sciences in Philosophy, Assistant Dean of the Faculty of Philosophy and Social Science of National Pedagogical Drahomanov University of Pedagogy for Academic Matters and International Relations
S.I. Dychkovsky, PhD in Pedagogy, Associate Professor, Director of the Institute of Practical Cultural Studies and Art Management of the National Academy of Government Managerial Staff of Culture and Arts
I.I. Drobot, Doctor of Sciences in History, Professor, Dean of the Faculty of Philosophy and Social Science of National Pedagogical Drahomanov University, Meritorious Worker of Science and Engineering of Ukraine
L.V. Dolynska, PhD in Psychology, Professor, Chair of the Psychology Department of Philosophy and Social Science of National Pedagogical Drahomanov University, Meritorious Worker of Education of Ukraine
I.V. Morozov, Doctor of Cultural Studies, Professor at the Department of Management of Sociocultural Activities of Belarusian State University of Culture and Arts
H.S. Mednikova, Doctor of Sciences in Philosophy, Professor at the Department of Cultural Studies of Philosophy and Social Science of M.P. Drahomanov National University of Pedagogy
M.A. Mozheiko, Doctor of Sciences in Philosophy, Professor, Chair of the Department of Philosophy and Methodology of Humanities of the Belarusian State University of Culture and Arts
A.E. Palitsevich, PhD in Pedagogy, senior lecturer of the Department of the theory and history of information-document communication of Belarusian State University of Culture and Arts
Y.O. Prykhodko, Doctor of Sciences in Psychology, Professor at the Department of Psychology and Pedagogy of the Faculty of Pedagogy and Psychology of National Pedagogical Drahomanov University, Academician of the Academy of Sciences of the Higher School of Ukraine
V.M. Syniov, Doctor of Sciences in Pedagogy, Professor, full member of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, honorary Dean of the Faculty of special and inclusive education of National Pedagogical Drahomanov University, President of the Association of Correctional Pedagogues of Ukraine
M. Cherepovsky, Chairman of the Student scientific society, Faculty of Philosophy and Social Science of National Pedagogical Drahomanov University, student
Stepaniuk Joanna – Doktor nauk społecznych, Państwowa Uczelnia im. Stefana Batorego w Skierniewicach, Uniwersytet Warszawski

This collection features scientific articles based on materials of the IX International scientific conference “Scientific research: current research, theory and practice” (June 11, 2021), on the basis the ZOOM video conferencing service.

Works by undergraduate and postgraduate students and young scientists from Ukraine and Poland address contemporary theoretical and applied problems of psychology, philosophy, cultural studies, history and pedagogy, and present interdisciplinary research and findings.

Reviewers:

Vytkaľov S.V., Doctor of Sciences in Cultural Studies, professor of the Department of Cultural Studies and Museology of the Rivne State University of the Humanities

Rozova T.V., Doctor of Sciences in Philosophy, Professor, Chair of the Cultural Studies, art history and philosophy of culture Department of the Odessa National Polytechnic University

Compiled by:

Rusakov Serhii, PhD in Philosophy, Associate Professor at the Department of Cultural Studies and philosophical anthropology of National Pedagogical Drahomanov University

Możgin Wiktor, mgr, Wydziałowe Kulturoznawcze Studia Doktoranckie, Wydział Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie

The author is responsible for the accuracy of the facts and correctness of citation.

Humanistic Corpus: [collection of scientific articles on contemporary problems of philosophy, cultural studies, psychology, pedagogy and history] – Issue 40 – Vinnytsia: TVORY, 2021. – 160 p.
ISBN 978-966-949-882-3

ISBN 978-966-949-882-3

© Article authors, 2021
© National Pedagogical Drahomanov University, 2021
© TVORY, 2021

мови [3, с. 228] є надання їм права вибору типу завдання чи форми його виконання, встановлення високих, але досяжних цілей, відзначення прогресу в навчанні, використання різних видів роботи, вияв ентузіазму, від якого підживлюватимуться студенти.

Отже, успіхи іноземних студентів у вивченні української мови зумовлені як особистісними, внутрішніми, так і організаційними, зовнішніми чинниками. Тож готовність і здатність іноземного студента до засвоєння нового матеріалу з української мови залежить і від виховання та умов формування його особистості, і від поставлених перед ним цілей, і від бажання вивчити нову для нього мову. На заваді стає нове соціокультурне середовище з відмінними звичаями, традиціями, релігією. Реалізації принципу індивідуально орієнтованого навчання, формуванню комунікативних навичок сприяє робота в невеликих групах. Максимально наближена до реальної комунікації мовленнєва діяльність на занятті з української мови як іноземної підтримує зацікавленість студентів навчанням та дає можливість використовувати мову як засіб спілкування, долаючи психологічний бар'єр страху перед можливими помилками у процесі комунікації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Авраменко Н. О. Створення позитивної мотивації іноземних студентів медичних ЗВО до оволодіння професійною термінологією в крос культурному освітньому середовищі. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2020. Вип. 73. Т. 1. С. 5 – 6.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 375 с.
3. Савицька Т. В., Маджар Н. М., Іотова І. М. Роль постаті викладача у створенні мотивації до опанування іноземної мови. *Реалії, проблеми та перспективи вищої медичної освіти: матеріали навчально-наукової конференції з міжнародною участю* (Полтава, 25 березня 2021 року). 2021. С. 227 – 229.
4. Тихоновський О. В. Особливості педагогічного спілкування на етапі адаптації міжнародних студентів до навчання у ВНЗ. *Запорізький медичний журнал*. 2014. №2 (83). С.132 – 134.
5. Фоменко Т. М. Шляхи активізації пізнавальної діяльності іноземних студентів під час вивчення української мови. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2019. Вип. 72. Т. 2. С. 231 – 235.
6. Черняк Н. О. Формування мотивації студентів до навчання у ВНЗ. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2013. №38 – 39. С. 388 – 393.

ЗВУКОВИЙ ПРОСТІР КУЛЬТУРИ ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВОГО АНАЛІЗУ

Юхимик Юлія Віталіївна

*доктор філософських наук, професор кафедри культурології
та філософської антропології
НПУ імені М. П. Драгоманова
w-w-v@ukr.net*

Сучасна культурна ситуація позначена очевидним домінуванням візуальності у різних репрезентативних її формах. Констатація візуального (іконічного) повороту у способах формування та розповсюдження різнома-

нітних інформаційних потоків зумовила становлення різновекторних досліджень візуальної культури. Часто вживаним синонімом окресленого явища виступає термін “аудіовізуальна культура”; при цьому обидва складники даного синтетичного культурного феномену науковий дискурс трактує крізь призму визнаної ієрархічності: безумовне домінування візуальності за другорядної підтримки звукового масиву.

Однак культурні реалії сьогодення демонструють очевидну помилковість подібного смислового дисбалансу і спонукають до перегляду відзначеної укоріненої ієрархічності, адже простір сучасної культури позначений активною присутністю у ній звукових складників різноманітної етимології - як цілком самостійних, так і представлених в органічній єдності з візуальними компонентами. Наслідком поступового усвідомлення даної очевидності стає очікуваний аналітичний розворот у бік дослідження простору звукових феноменів як важливого самодостатнього складника загальнокультурного контексту. Серед дослідників даного проблемного вектору - фахівці різної спеціалізації: Р. Шефер, М. Буль, К. Кокс, Б. Краузе, Д. Уорнер, А. Шерель, М. Тараканов, Ю. Борев, А. Крамер та ін. Специфікою дослідницьких інтенцій є визнання необхідності різноаспектного міждисциплінарного дослідження виокремленої проблематики із залученням ґрунтового наукового потенціалу культурології, філософії, естетики, музикознавства, фізики, акустики, психології, медицини.

Важлива проблемна площина, поступово виокремлена в науковому дискурсі та позначена поняттям “аудіокультура”, трактується як “широке коло взаємопов’язаних та взаємозалежних явищ, у яких значимо присутні звучаче та чутне (а також не-звучаче і не-чутне)” [1, с. 300]. Аудіокультура є важливим контекстом людського існування, зумовленим суто людською здатністю не просто створювати та сприймати механічні коливання звукових хвиль, але й перетворити їх на смислово та емоційно насичені феномени - звукообрази. Звукообраз може різноаспектно трактуватись та аналізуватись як: а) “духовна форма пізнання та відображення дійсності, що розкриває смислову модель світу”; б) культурологічний концепт, що презентує звукове середовище (звуковий ландшафт) культурної доби; в) смисловий концепт композиторської, виконавської, слухачької творчості; г) специфічний структурований текст з відповідними акустичними, семантичними та комунікативними характеристиками [3, с.118].

Нерідко трактування суті аудіосфери та аудіокультури зводиться до музичного контексту у різних формах його прояву. Однак музичні звуки - це лише один із компонентів значно більш складної, динамічно-змінної, багатофункційної полізвукової структури, з якою фізіологічно здорова людина постійно та різнобічно взаємодіє протягом усього свого життя. Разом з тим, очевидним є факт, що домінантне положення у структурі сучасного звукового середовища займає саме музика у різноманітних проявах її новітньої поліфункційності (від високохудожніх зразків музичної класики до прикладного впровадження фонові музичної складової у різні сфери життя) [2].

Початок поглибленого цілеспрямованого дослідження звукового простору людського буття пов’язаний із визнанням необхідності розробки власної наукової понятійної системи, здатної адекватно презентувати специфіку не лише продукування та поширення самого звуку як центрально-

го концепту аудіальної культури, але й адекватно аналітично представляти різноманітні аспекти й чинники функціонування та трансформації найрізноманітніших сфер його розповсюдження, особливостей сприйняття, смислового декодування, емоційного переживання тощо. У теоретичних працях, що започатковують становлення нового міждисциплінарного знання - аудіальних досліджень, - фігурують різні назви звукового простору людського буття: звукове або акустичне середовище культури, звуковий ландшафт (Р. М. Шефер), звуковий образ світу, індивідуальна фоносфера та глобальна фоносфера Землі (М.Є.Тараканов), звукова екосистема, аудіокультура, Soundskape (Д. Стерн), Urban soundskape, саунд-арт тощо.

Звукове середовище є неодмінним контекстом розгортання людського життя та джерелом отримання важливої слухової інформації. Відсутність природної здатності до її сприймання зумовлює комунікативно специфічний сурдостиль життя, необхідність розвитку та застосування особливих методик навчання та соціалізації. Звук є особливим енергетично-вібраційним феноменом і надзвичайним фактором потужного впливу на людську свідомість, підсвідомість, усю психоемоційну сферу та фізичну систему організму загалом.

Б. Краузе ще у кінці 1980-х років визначав акустичний ландшафт сучасної йому культури як складну сукупність різноманітних за походженням звуків - біофонів (природних звуків, продукованих живими організмами), геофонів (звуків неживої природи), антропофонів (звуків людського організму та звуків, що виникають у процесі людської діяльності). Найбільш динамічно змінною та неоднозначною за своїм впливом на людину складовою системи є третій її елемент, адже постійне оновлення видів людської культурної активності - фізичної, інтелектуальної, науково- та художньо-творчої, виробничої, дозвільно-відпочинкової і т.і. - зумовлює і відповідні трансформації її звукового супроводу. Крім того, формуються нові пласти культурного простору, свідомо налаштовані на продукування та активне використання - із раціонально передбачуваними наслідками - спеціальним чином сформованих, структурованих та презентованих звукових елементів та їх комплексів як провідних факторів цільового, нерідко деструктивного та очевидно маніпулятивного впливу на соціум (реклама, фонова музика, поп- та рокмузика, техногенні шуми тощо). Звукова складова є важливою і невід'ємною частиною різноманітних форм і жанрів сучасної екранної культури, яка за останні роки перетворилась на постійний контекст людського життя. В умовах констатованої фахівцями - насамперед, психологами, медиками, філософами, культурологами - посиленої експансії далеко не завжди дружніх до людини штучно створюваних електронно препаративаних звуків (музичних і немусичних), виробничих та урбаністичних шумів різної етимології, з надмірно негативно модифікованими тембральними, динамічними, звуковисотними (ультра- та інфрачастотними) характеристиками особливого значення набуває проблема необхідності дотримання акустичної безпеки та звукової екологічності, протистояння шумовому насильству та звуковій агресії у різних їх проявах. Психологи, філософи, культурологи, архітектори, дизайнери починають активно обговорювати нагальну необхідність розвитку позитивної аудіосфери сучасного культурного контексту. В останні роки формуються та активно розвиваються важливі вектори теоретичних та практичних досліджень трансдисциплінарного спрямування

- зокрема, звуковий дизайн, акустична архітектура, Sound studies, Urban sound studies, акустична екологія.

Проблематика аудіокультури є складною та різномірною. Серед найбільш важливих її аспектів, що вимагають ретельного наукового аналізу та обґрунтування, крім згаданих вище, визначимо наступні:

- зміст, структура, історична динаміка аудіокультури та сутнісна специфіка трансформаційних процесів у ній;

- соціокультурна зумовленість особливостей творення, функціонування та трансформації звукового середовища людського буття;

- звук як енергочастотний феномен та його вплив на людський організм (звуки природні, антропогенні, мовленнєві, побутово-шумові, техногенні, музичні);

- звук як культурно-духовний феномен; культурно-мистецька специфіка музичної комунікації;

- звукообраз як культурологічна та естетична категорія;

- аудіальна культура мовлення; звукові форми соціальної комунікації;

- звукова екологія; екоакустика;

- звукове насильство;

- звукова терапія;

- саунд-арт (звукове мистецтво) як різновид медіамистецтва,

- тиша і мовчання як органічні складники аудіокультури.

Таким чином, очевидний факт незмінної вкоріненості звукових феноменів у різні сфери людського життя та усвідомлена сучасною людською спільнотою необхідність виваженого науково-технічного, морально-етичного та медико-психологічного контролю стану аудіального простору сучасної культури формують новий науково плідний та життєво необхідний дискурс, у який мають бути активно залучені як визнані науковці та практики, так і молода генерація фахівців різної спеціалізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Крамер А. Ю. Аудиокультура: заметки к мультидисциплинарному исследованию. Вестник РХГА. Спб. 2016. Т. 17. Вып. 4. URL: <https://m.rhga.ru/upload/iblock/e0d/e0de8f5e20450f698c290e851d444fa0.pdf>

2. Лензон В.М. Звуковая среда как инструмент художественного творчества. Вестник МГУКИ. 2017. № 2 (76). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/zvukovaya-sreda-kak-instrument-hudozhestvennogo->

3. Рябуха Н. Звуковой образ как феномен культуры: опыт междисциплинарного синтеза. Культура і сучасність. 2014. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kis_2014_2_22